

28.9.2018

Kysymyksiä ja vastauksia: Sambian sosiaalisten tulonsiirtojen ohjelmaan liittyvät epäselvyydet

Mistä sosiaalisten tulonsiirtojen ohjelmassa on kyse?

Ohjelman tarkoituksena on suunnata käteisavustuksia kaikkein vaikeimmassa asemassa oleville perheille. Hyödynsaajina ovat olleet erityisesti maaseudun yksinhuoltajaperheet. Lisäksi ohjelman tavoitteena on kehittää ja vahvistaa sosiaaliturvaan liittyviä järjestelmiä ja osaamista maan hallinnossa.

Miten epäselvyydet huomattiin?

Avunantajamaat Suomi, Ruotsi, Britannia ja Irlanti ovat seuranneet alkuperäisen suunnitelman avulla ohjelman toteutusta ja siihen liittyviä maksatuksia. Sambian vastuuviranomaisten raportointi ja selvitykset vuodelta 2017 osoittautuivat riittämättömiksi, mikä yhdessä seurantamatkojen havaintojen kanssa herätti tarpeen tutkia asiaa lähemmin. Varsinainen varmistus väärinkäyttöepäilyille saatiin, kun ilmeni, ettei osa vuoden 2017 avustuksista ollut saapunut perille avun kohteiksi määritellyille perheille.

Miten asiaa on selvitetty?

Epäilysten herättyä ohjelman tukijat Suomi, Ruotsi, Britannia ja Irlanti vaativat alkuvuonna 2018 Sambian hallitukselta ja viranomaisilta toimenpiteitä asian selvittämiseksi. Avunantajien vaatimusten kiristyttyä ja asian noustua laajaan julkisuuteen Sambian mediassa on maassa aloitettu tapauksen virallinen tutkinta. Sosiaalsektorista vastannut ministeri on erotettu.

Millä tavoin varoja on käytetty väärin?

Epäily liittyi käteisavustusten maksuun. Asiasta ei tässä vaiheessa tiedetä yksityiskohtia. Sambian omat tutkintaviranomaiset selvittävät asiaa.

Millaisista summista puhutaan?

Tässä vaiheessa on kyse epäilyistä, joihin liittyviä summia tai osuuksia ohjelman kokonaisuudesta ei voida varmistaa. Suomen tuki on maksettu yhdessä muiden avunantajamaiden kanssa yhteiseen koriin, johon kuuluu myös Sambian omia budjettivaroja. Sambia on kattanut itse 2/3 ohjelman kustannuksista. Tämän vuoksi eri maiden osuuksien selvittäminen on haasteellista ja vie aikaa.

Mitä tehdään seuraavaksi?

Suomi on ilmoittanut Sambian hallitukselle, ettei jo maksettuja varoja saa käyttää ohjelman tarpeisiin. Uudet maksatukset on jäädytetty.

Sambian hallituksen kanssa on yhteisesti virallisissa keskusteluissa sovittu, että maidemme välisiä suhteita kehitetään monipuolisempaan suuntaan, jolloin perinteisen kehitysyhteistyön osuus asteittain pienenee ja muuta, lähinnä kaupallista, yhteistyötä lisätään.

Suomi selvittää yhdessä muiden avunantajamaiden kanssa mahdollista väärinkäyttöä siten, että vastuu varsinaisten rikkomusten tutkinnassa on Sambian toimivaltaisilla viranomaisilla. Heidän työlleen annetaan tukea.

Mitä Suomen tuella on saatu aikaan Sambian sosiaalisektorilla?

Ohjelman hyödynsaajina ovat köyhimmät ja haavoittuvimmat väestöosat, enimmäkseen yksinhuoltajaperheet. Toiminnassa on pyritty huomioimaan erityisesti naisten ja tyttöjen asema. Käytännössä tukea on annettu käteisavustuksena suoraan apua tarvitseville. Sen turvin perheet ovat kyenneet uusimaan kotejaan, hankkimaan kotieläimiä sekä laittamaan työt kouluun.

Varojen käyttöä valvotaan

Kehitysyhteistyön tehtävänä on tehdä itsensä tarpeettomaksi. Ohjelmien tulee olla kestäviä, eli avun loputtua maiden ja tukea saavien järjestöjen on voitava hoitaa tehtävät itse. Tähän tavoitteeseen on vaikeaa päästä, ellei maiden ja niissä olevien toimijoiden järjestelmiä kehitetä niitä käyttämällä. Kumppaniviranomaisten taloushallinnon kapasiteetti on usein heikko, mistä seuraa väistämättä riskejä toiminnalle.

Ulkoministeriö seuraa varojen käyttöä huolellisesti ja kehittää jatkuvasti myös riskien hallintaa. Riskeistä ei päästä eroon, mutta niitä voidaan ennakoida ja hallita enenevässä määrin.

Lisätietoa kehitysyhteistyön seurannasta ja valvonnasta: <https://um.fi/kehitysyhteistyota-valvotaan>